

PARLAMENTARŲ INFORMACINĖS ELGSENOS YPATUMAI: LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIŲ ATVEJIS

AURELIJA VERNICKAITĖ

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, doktorantė
Vilnius University Faculty of Communication, Ph. d. Candidate
Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
El. paštas aurelija.vernickaite@kf.stud.vu.lt

Santrauka

Informacijos vaidmuo ir įtaka politiniams sprendimams teoriniu požiūriu suvokiama ir interpretuojama gana skirtingai, tačiau jos reikalingumas ir svarba išlieka nepaneigiami. Parlamento narius galima vadinti vienais iš svarbiausių informacijos vartotojų, nes nei politiniai sprendimai, nei politinė veikla, nei politika iš esmės negali būti atskirti nuo informacijos, todėl politikų kaip informacijos vartotojų elgsena reikalauja išskirtinio tyrėjų dėmesio ir kruopščios analizės. Tokie tyrimai svarbūs ir aktualūs siekiant atskleisti ir suvokti parlamentarų informacinius poreikius, informacijos ieškos ir informacijos naudojimo priimančias sprendimus ypatumus, taip pat tai leidžia numatyti praktines informacijos sklaidos ir aprūpinimo informacija tobulinimo galimybes parlamente, o tai yra ypač svarbu siekiant geresnio ir sklandesnio sprendimų priėmimo įstatymų leidybos institucijoje. Kol kas Lietuvoje galima pastebėti tik užuomazgas mokslinių bandymų tirti Seimo narių informacinę elgseną. Šiame straipsnyje pristatomi rezultatai atlikto kokybinio tyrimo, kuriuo siekiama atskleisti Lietuvos Respublikos Seimo narių informacinės elgsenos ypatumus. Siekta iširti, kaip parlamentarai suvokia informacijos vaidmenį politiniuose

sprendimuose, kokie motyvai skatina parlamento narius ieškoti informacijos, kaip ir kur informacijos ieškoma, kaip Seimo nariai vertina gaunamą informaciją ir kaip ją naudoja (nenaudoja) priimdami sprendimus. Pateikiamas parlamento narių požiūris į informacijos sklaidą parlamente ir sprendimų priėmimo proceso informacinį aprūpinimą, siekiant nurodyti galimas informacinio aprūpinimo tobulinimo galimybes.

Reikšminiai žodžiai: informacinė elgsena; informacijos ieška; informacinis aprūpinimas; Seimo nariai; sprendimų priėmimas; įstatymų leidyba.

Įvadas

Priimti sprendimus – viena iš pagrindinių parlamentarų veiklų, o sprendimų priėmimas, kaip procesas, neatsiejamas nuo informacijos¹. Sprendimų priėmimo procesas gali būti apibrėžiamas kaip informacijos virtimas veiksmu, taip pabrėžiant informacijos svarbą šiame procese². Informacijos ieška, sklaida ir jos naudojimas yra neatsiejami nuo sprendimo priėmimo ir traktuojami kaip viena iš sprendimo proceso dalių³. Nors požiūris į informacijos vaidmenį ir naudą priimant politinius sprendimus gana skiriasi: vieni tyrėjai teigia, kad informacija leidžia parlamento na-

¹ Varnienė-Janssen, R., Vernickaitė, A. Parlamentarų informacinis aprūpinimas – demokratijos plėtos instrumentas. *Parlamento studijos*. Nr. 9 (2010), p. 31–50; Vernickaitė, A. Lietuvos Seimo narių informacijos poreikiai ir šaltiniai. *Parlamento studijos*. Nr. 13 (2012), p. 16–47; Blagnienė, R. The Information Analysis Department of Lithuanian Seimas. *Parliamentary libraries and research services in Central and Eastern Europe: building more effective legislatures*. München: K. G. Saur, 1998, p. 108–113; Blagnienė, R. Seimo narių informacinė elgsena sprendimų priėmimo procese. *Informacijos mokslai*. Nr. 63 (2013), p. 7–30.

² Parsons, W. *Viešojo politika*. Vilnius: Eugrimas, 2001. 607 p.

³ Kingdon, J.W. *Congressmen's voting decisions*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1989. 344 p.; Saunders, C., Jones, J.W. Temporal sequences in information acquisition for decision making: a focus on source and medium. *The academy of management review*. Vol. 15 (1990), p. 29–46.

riams kaip tautos atstovams veiksmingiau dalyvauti politiniuose procesuose, užtikrinti sprendimų priėmimo demokratiškumą ir efektyviau prižiūrėti įtakingas ir stiprias vykdomosios valdžios institucijas⁴, todėl įstatymų leidėjams reikia geresnio informacinio aprūpinimo ir būtina užtikrinti galimybę parlamento nariams laiku gauti patikimą ir kokybišką informaciją⁵; kiti tyrėjai mano priešingai – informacijos vaidmuo politikoje yra menkas, nes politikams reikia ne objektyvios informacijos, o tik tokios, kuri patvirtintų jų poziciją, informacija naudojama kaip retorinis įrankis ir tik tada, kai atitinka politikų nuomonę, o tą informaciją, kuri jų politinei pozicijai prieštarauja, politikai linkę ignoruoti⁶. Tačiau nors informacijos vaidmuo ir įtaka politikoje suvokiama ir interpretuojama skirtingai, jos svarbos ir reikalingumo politiniuose procesuose tai nepaneigia.

Sprendimų priėmimas ir informacijos vaidmuo: skirtingų teorinių požiūrių įžvalgos

Sprendimų priėmimo teorijos ir modeliai gana skirtingai aiškina ir interpretuoja informacijos vaidmenį priimant sprendimus ir tai, kaip

⁴ Peters, B.G., Barker, A. Governments, information, advice and policy-making. *Advising West European governments: inquiries, expertise and public policy*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1993, p. 1–36; Robinson, W., Hyde, J. Legislatures and information capabilities in emerging democratic nations: a framework for assessment. *Parliamentary libraries and research services in Central and Eastern Europe*. München: K. G. Saur, 1998, p. 1–25.

⁵ Bimber, B. Information as a factor in congressional politics. *Legislative studies quarterly*. Vol. 16 (1991), p. 585–605; Carey, J.M. Legislative organisation. *The Oxford handbook of political institutions*. Oxford: Oxford University Press, 2009; Cooper, J., Brady, D.W. Toward diachronic analysis of Congress. *The American political science review*. Vol. 75 (1981), p. 988–1006; Davidson, R.H., Oleszek, W.J. *Congress and its members*. Congressional quarterly books, 1997. 664 p.

⁶ Moynihan, D.P. Why and how do state governments adopt and implement “Managing for results” reforms? *Journal of public administration research and theory*. 2005, vol. 15, no. 2, p. 219–243; Moynihan, d.P. Goal-based learning and the future of performance management. *Public administration review*. Vol. 65, no. 2 (2005), p. 203–216.

sprendimų priėmimo pobūdis nulemia informacinės elgsenos ypatumus: kaip ir kur informacijos ieškoma, kiek pastangų tam skiriama, kaip informacija vertinama ir naudojama.

Racionalumo teorija remiasi prielaida, kad sprendimų priėmėjas yra pajėgus visapusiškai išanalizuoti situaciją, turi pakankamai informacinių ir intelektinių išteklių veikti kuo racionaliau, žino visas galimas sprendimo priėmimo alternatyvas bei pasekmes ir yra pajėgus pasiekti norimą geriausią, optimaliausią sprendimą⁷. Racionaliuoju požiūriu sprendimų priėmėjas turi turėti teisingą, patikimą ir tikslią informaciją apie esamą situaciją, antra – jis turi turėti visą informaciją apie ateitį, tai yra kokios pasekmės gali būti priėmus vieną ar kitą sprendimą, trečia – jis turi turėti informacijos apie tai, kokiomis vertybėmis ir preferencijomis remtis pasirenkant tarp alternatyvų, kad būtų priimti objektyviai geriausi sprendimai⁸. Tačiau realybėje racionalus sprendimo priėmimas yra sunkiai įgyvendinamas, nes jis reikalauja sunkiai pasiekiamų informacijos ieškos ir apdorojimo pajėgumų⁹. Individo galimybes priimti racionalius sprendimus riboja jo kognityviniai gebėjimai, intelektinis potencialas, patirtis, įgūdžiai; sprendimų priėmimą veikia turimi laiko ir kiti, pavyzdžiui, materialiniai išteklių¹⁰. Akcentuojama ir informacijos pertekliaus problema – ne informacijos trūkumas yra pagrindinė sprendimų priėmimo problema, o jos kiekis¹¹.

Politikus siūloma suvokti kaip riboto racionalumo sąlygomis veikiančius sprendimų priėmėjus, kurie turi tikslus, tačiau veikia neapibrėžtame pasaulyje ir neturi išsamios informacijos, todėl dažniausiai

⁷ Hastie, R. *Rational choice in an uncertain world: the psychology of judgement and decision making*. Los Angeles: Sage Publications, 2010. 374 p.

⁸ Choo, C.W. *The knowing organization: how organizations use information to construct meaning, create knowledge and make decisions*. New York: Oxford University Press, 2006. 352 p.

⁹ *Ten pat.*

¹⁰ Simon, H.A. *Administracinė elgsena: sprendimų priėmimo procesų administracinėse organizacijose tyrimas*. Vilnius: Knygiai, 2003. 405 p.

¹¹ *Ten pat.*

visų galimų alternatyvų nieieško ir siekia tik „pakankamai gerų“ arba „patenkinamų“ (angl. *satisficing*) sprendimų¹². Tokiu atveju sprendimų priėmėjai linkę taikyti tam tikras euristikas¹³ ir ieško būdų, kaip supaprastinti sprendimų priėmimą. Politikoje tokiu atveju elgesio taisyklės gana aiškiai apibrėžia ideologinės nuostatos ir pažiūros arba partija¹⁴. Informacijos ieška taip pat atitinka minėtą „patenkinamą“ strategiją, kai jos nebeieškoma radus tokios, kuri leidžia priimti „pakankamai gerą“ ar „patenkinamą“ sprendimą¹⁵.

Alternatyva racionaliam ir ribotai racionaliam sprendimų priėmimui yra vadinamasis „šiukšliadėžės“ modelis (angl. *garbage can model*), kuris dar įvardijamas anarchiniu sprendimų priėmimu¹⁶. Toks sprendimų priėmimo modelis taikomas tada, kai nėra aiškūs ir žinomi nei tikslai, nei sprendimo būdai. Pagal „šiukšliadėžės“ modelį sprendimą sudaro problemos, sprendiniai, dalyviai ir pasirinkimo galimybės. Sprendiniai generuojami ne kaip atsakas į problemas, bet kyla iš savanaudiškų sprendimų priėmėjų interesų. Organizacijos įvardijamos kaip sprendinių rinkiniai, kai ieškoma problemų, kad būtų galima pasiūlyti savo sprendimus¹⁷. Tai nulemia, kad svarbios problemos gali būti ignoruojamos, nes nėra joms tinkamų sprendinių¹⁸. Tokiu atveju informacija turi menką įtaką sprendimams: informacija, nors ir gaunama, nėra naudojama arba ji pasiekia jau priėmus sprendimą. Kita vertus, nors informacija gaunama ir nėra naudojama, jos prašoma vis daugiau – sprendimų priėmėjai patiria nuolatinį spaudimą rinkti in-

¹² Kingdon, J.W. *Politicians, self-interest and ideas. Reconsidering the democratic public*. Pennsylvania State University Press, 1993, p. 73–89.

¹³ Tversky, A., Kahneman, D. The framing of decisions and the psychology of choice. *Science*. Vol. 211 (1981), p. 453–458.

¹⁴ Kingdon, J.W. *Politicians, self-interest and ideas...*

¹⁵ Choo, C.W. *The knowing organization...*

¹⁶ *Ten pat.*

¹⁷ Cohen, M., March, J.G., Olsen, P.J. A Garbage can model of organizational choice. *Administrative science quarterly*. Vol. 17 (1972), p. 1–25.

¹⁸ Kingdon, J.W. *Agendas, alternatives and public policies*. New York: Harper Collins College Publishers, 1995. 253 p.

formaciją tam, kad pademonstruotų siekiantys racionalumo arba norėdami pateisinti savo sprendimus¹⁹. Priimant sprendimus anarchiniu būdu informacijos ieška yra labiau atsitiktinė, nes problemos, atsitiktinai ar dėl tam tikrų asmeninių interesų, jau turi prie jų „prikabintus sprendimus“²⁰.

Kita alternatyva racionaliajam požiūriui – politinis sprendimų priėmimas, kuris traktuojamas kaip derybų ir kompromisų tarp sprendimo priėmėjų rezultatas. Kuo didesnis aplinkos neapibrėžtumas, tikslų prieštaravimas, priklausomybė nuo išteklių, tuo didesnė tikimybė, kad sprendimai bus priimami politiniu būdu²¹. Kai dalyvių preferencijos skiriasi, o tikslai prieštarauja vieni kitiems, sprendimų priėmimo gali būti siekiama taikant procedūrinį racionalumą (sukuriant galimybes suinteresuotoms grupėms formaliai dalyvauti sprendimų priėmimo procese ir išreikšti savo pozicijas) arba derybomis ir sudarant koalicijas²². Sprendimų priėmimas traktuojamas kaip „politinis veiksmas“, kur pagrindinis vaidmuo tenka galiiai, siejamai su socialinių veikėjų gebėjimais siekti tikslo darant poveikį kitiems socialiniams veikėjams²³. Reikia pažymėti, kad šiuo atveju galia (angl. *power*) nėra prilyginama valdžiai (angl. *authority*), o yra siejama su vertybėmis ar įsitikinimais, kurie per tam tikrą laiką tampa pripažintais ir teisėtais. Politinis sprendimo pobūdis lemia, kad informacijos ieška yra šališka ir selektyvi, pirmenybė teikiama tam tikriems informacijos šaltiniams, naudojama ta informacija, kuri pateisina ir patvirtina sprendimo priėmėjo poziciją ir nuomonę²⁴, o informaciją, kuri tai pozicijai ar nuomonei prieštarauja, linkstama ignoruoti arba interpretuoti taip, kaip palanku sprendimų priėmėjui. Todėl po-

¹⁹ *Ten pat.*

²⁰ Choo, C.W. *The knowing organization...*

²¹ *Ten pat.*

²² Pfeffer, J. *Power in organizations*. Marshfield, Massachusetts: Pitman, 1981. 391 p.

²³ *Ten pat.*

²⁴ Choo, C.W. *The knowing organization...*

litiniuose sprendimuose informacijai tenka simbolinis vaidmuo, kai informacijos gavimas ir turėjimas yra svarbiau nei realus jos naudojimas priimant sprendimus²⁵, informacija tampa ne racionalaus sprendimo pagrindu, o labiau simboliu įrankiu siekiant įtikinti politinio proceso dalyvius ir stebėtojus iš šalies, kad sprendimai priimami tinkamai ir yra teisingi²⁶.

Johnas Wellsas Kingdonas teigia, kad įstatymų leidėjams būdinga „probleminė“ informacijos ieška (angl. *problemistic search*), kai dėl priimamų sprendimų gausos informacijos ieškoma ir ji analizuojama tik tais atvejais, kai susiduriama su tam tikromis problemomis priimant sprendimus, pavyzdžiui, kai sprendimai yra kontroversiški, ideologiškai jautrūs, susiduriama su nauja ar nežinoma sprendimo situacija²⁷. Jeigu, politiko suvokimu, priimamas sprendimas (balsuojama) dėl svarbaus įstatymo projekto (svarbumą politikai sieja su sprendimais, kurie susiję su jų rinkėjų interesais, žiniasklaidos plačiai aptariamomis temomis ir kt.), jis labiau linkęs visapusiškiau ieškoti informacijos (angl. *comprehensive search*), kitais atvejais įstatymų leidėjai linkę informacijos ieškoti paviršutiniškai (angl. *perfunctory search*)²⁸.

²⁵ Feldman, M.S., March, J.G. Information in organizations as signal and symbol. *Administrative science quarterly*. Vol. 26 (1981), p. 171–186; Sager, T., Ravlum, I. The political relevance of planners' analysis: the case of a parliamentary standing committee. *Planning theory*. 2005, vol. 4 (33), p. 33–65.

²⁶ Meyer, J.W., Rowan, B. Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony. *The American journal of sociology*. 1977, vol. 83, p. 340–363; Feldman, M.S., March, J.G. Information in organizations as signal and symbol...

²⁷ Kingdon, J.W. *Congressmen's voting decisions...*; Cyert, R.M., March, J.G. *A behavioral theory of the firm*. N. J. Prentice-Hall, 1963, p. 67–82.

²⁸ Zadoorian, J. *The informed legislator: a theory of political information search*. Doctoral dissertation. University at Albany, State University of New York, 2004. 171 p.

Lietuvos Respublikos Seimo narių informacinės elgsenos ypatumai: empirinis tyrimas

Atliktu kokybiniu tyrimu siekiama atskleisti parlamentarų informacinės elgsenos ypatumus priimant sprendimus. Kadangi analizuojama individuali parlamentaro informacinė elgsena, sprendimų priėmimas yra siejamas su parlamentaro individualiu veiksmu – apsisprendimu (pasirinkimu) balsuojant dėl įstatymo. Sprendimų priėmimas traktuojamas kaip situacija, motyvuojanti ir lemianti parlamentaro informacinę elgseną. Straipsnyje pasitelkiama gana plati informacinės elgsenos apibrėžtis. Parlamentarų informacinė elgsena apibrėžiama kaip visuma veiksmų, prasidedančių nuo informacinių poreikių atsiradimo ir apimančių informacijos iešką (vykdomą politikų tiesiogiai arba per tarpininkus) įvairiuose informacijos šaltiniuose ir tos informacijos panaudojimą sprendimams priimti. Parlamentarų informacinė elgsena apibūdinama ir kaip tikslinė (aktyvi), ir kaip pasyvi veikla, kai informacija parlamentarą pasiekia nededant pastangų, jis aprūpinamas informacija tikslingai ar sąmoningai jos neieškant, nesikreipiant, neišreiškus poreikio arba atsitiktinai.

Kokybinio tyrimo **tikslas** – atskleisti Lietuvos Respublikos Seimo narių informacinės elgsenos ypatumus priimant sprendimus.

Tikslui pasiekti keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

1. atskleisti, kaip parlamento nariai apsisprendžia priimdami sprendimus (balsuodami) ir koks vaidmuo, parlamentarų požiūriu, šiame procese tenka informacijai;
2. išaiškinti pagrindinius motyvus, skatinančius parlamento narius ieškoti informacijos priimant sprendimus;
3. nustatyti, kaip parlamento nariai vertina ir naudoja gautą informaciją priimdami sprendimus;
4. nustatyti, kokių kliuvinių, susijusių su sprendimams priimti reikalingos informacijos gavimu ir naudojimu, parlamento nariams iškyła.

Kokybiniam tyrimui atlikti pasirinktas individualusis interviu, nes jis laikomas tinkamu metodu individo požiūriui ir nuomonei apie nagrinėjamą problemą iširti, atskleisti individualią sprendimo priėmėjo patirtį konkrečiose sprendimų priėmimo situacijose, patiems tyrimo dalyviams nustatyti svarbiausius nagrinėjamos temos probleminius aspektus²⁹.

Individualaus pusiau struktūrinio interviu metu respondentui pateikiami atviri klausimai. Norint atskleisti ir pažinti individo informacinę elgseną, turi būti žinomos jo patirtys priimant konkrečius sprendimus, todėl respondentams buvo pateikiami ne tik bendro pobūdžio klausimai apie nagrinėjamą reiškinį, bet buvo prašoma prisiminti tam tikras konkrečias situacijas (šiuo atveju – balsuojant dėl įstatymų) ir per jas atskleisti elgsenos ypatumus. Interviu schemą sudarė du esminiai klausimų blokai: pirmasis – bendrieji klausimai apie sprendimų priėmimą parlamente ir kaip Seimo narys priima sprendimą balsuoti vienu ar kitu atveju, siekiant atskleisti, kokie veiksniai lemia sprendimų priėmimą ir koks vaidmuo šiame procese tenka informacijai, taip pat nustatyti pagrindinius motyvus, lemiančius politikų poreikį ieškoti ir analizuoti informaciją. Antrasis blokas – klausimai apie tai, kaip parlamento nariai ieškojo informacijos konkrečiose sprendimų priėmimo situacijose, kokiais informacijos šaltiniais naudojosi ir kodėl, kaip vertino gautą informaciją ir ją naudojo (nenaudojo) priimdami sprendimus. Tyrimo dalyvių buvo prašoma prisiminti skirtingas sprendimų priėmimo situacijas³⁰, kai buvo balsuojama dėl įstatymo, kuris (1), respondento suvokimu, yra svarbus / aktualus ir kuris (c2), respondento suvokimu, yra rutininis / formalus. Interviu klausimai buvo formuluojami taip, kad suteiktų galimybę respondentams laisvai išreikšti savo mintis. Prireikus klausimų eiliškumas buvo keičiamas, užduodami anksčiau nenumatyti klausimai, kurie leisdavo gauti svarbios papildomos informacijos, susijusios su tiriamąja problema.

²⁹ Kvale, S. *Doing interviews*. Los Angeles: Sage Publications, 2013. 157 p.

³⁰ Zadoorian, J. *The informed legislator...*; Kingdon, J.W. *Congressmen's voting decisions...*

Tyrimo imtis. Tyrimo metu apklausta 19 Seimo narių. Duomenų rinkimas tęsėsi tol, kol pavyko pasiekti tam tikrą prisotinimo lygį, tai yra, kai gaunama informacija pradėjo kartotis ir tolimesni interviu suteikė vis mažiau naujų duomenų ir informacijos³¹. Taikyta tikslinė atranka, kai informantai buvo atrenkami apgalvotai, norint gauti svarbios informacijos ir siekiant pateikiamų duomenų informatyvumo. Atrenkant informantus buvo laikomasi principo, kad į tyrimo imtį patektų skirtingų lyčių ir amžiaus parlamentarai, užimantys pareigas (parlamente arba frakcijoje / partijoje) ir jų neužimantys, turintys skirtingos parlamentinės veiklos patirties, išrinkti skirtingose apygardose, atstovaujantys skirtingoms parlamentinėms pozicijoms (pozicijai / opozicijai) ir frakcijoms / partijoms.

Tyrimo dalyvių apibūdinimas pagal demografines ir sociopolitines charakteristikas: lytį (8 moterys ir 11 vyrų); amžių (iki 50 metų – 9, daugiau kaip 50 metų – 10); parlamentinio darbo patirtį (viena kadencija – 8, dvi ir daugiau kadencijų – 11); užimamas pareigas (komiteto / komisijos pirmininkas ar pirmininko pavaduotojas – 6, frakcijos seniūnas ar seniūno pavaduotojas – 5, neužimantys pareigų – 8); pasiskirstymą pagal parlamentinę poziciją (opozicija – 9, pozicija – 10); išrinkimo apygardą (daugiamandatė – 11, vienmandatė – 8).

Interviu rinktas per du etapus: pirmąkart interviu imtas 2012 m. birželio mėn., antrą – 2013 m. rugsėjo–spalio mėn. Interviu trukmė varijavo nuo 14 min. iki 1 val. 22 min.

Duomenų rinkimas ir analizė. Individualaus interviu metu gauti duomenys, siekiant užtikrinti tyrimo pagrįstumą ir patikimumą, buvo fiksuojami diktofonu, tekstas – transkribuotas. Gauti duomenys išanalizuoti taikant kokybinės turinio analizės metodą, kuris pasižymi prasminių vienetų nustatymu, vertinimu ir interpretacija. Duomenys buvo kategorizuojami, tai yra tekstai suskirstyti į prasminius vienetus –

³¹ Kvale, S. *Doing interviews...*; Hood, J.C. Orthodoxy vs. power: the defining traits of grounded theory. *The Sage handbook of grounded theory*. Los Angeles: Sage Publications, 2007, p. 151–164.

kategorijas, prireikus – ir į subkategorijas, atspindinčias respondentų patirtį ir požiūrį, susijusius su kokybinio tyrimo uždaviniais.

Tyrimo etika. Tyrimo dalyvių tapatybės neatskleidžiamos. Analizuojant tyrimo duomenis iš cituojamų tekstų buvo pašalinti vardai, pavardės, tam tikrais atvejais ir užimamos pareigos – tai, kas galėtų leisti identifikuoti tyrimo dalyvius. Tyrimo dalyvių buvo klausiama, ar jie sutinka, kad interviu būtų įrašomi. Visi tyrimo dalyviai sutiko.

Seimo narių informacinės elgsenos ypatumai: kokybinio tyrimo duomenų analizė

Sprendimų priėmimą lemiantys veiksniai ir informacijos vaidmuo priimant sprendimus parlamentarų požiūriu. Analizuojant interviu duomenis išskirtos 7 kokybinės kategorijos – veiksniai ir aplinkybės, kurie, tiriamųjų nuomone, veikia ir daro įtaką sprendimų priėmimui parlamente (1 lentelė).

1 lentelė. Sprendimų priėmimą parlamente lemiantys veiksniai

Kategorija
Laiko trūkumas
Darbotvarkės perkrova
Skirtingi ir prieštaraujantys tikslai
Daug veikėjų
Priklausomybė nuo kitų veikėjų
Sprendimų priėmimas neapibrėžtumo sąlygomis
Proceso organizavimas

Vienos iš dažniausiai politikų minėtų aplinkybių, veikiančių sprendimų priėmimą – laiko trūkumas ir darbotvarkės perkrova („įstatymų daug, o laiko per mažai“; „galiu priminti naktinius įstatymus mokestinis ir tuos pakeitimus, kur buvo skubama ir padarytos baisingos klaidos“; „dėl sprendžiamų problemų gausos ir įvairovės, parlamentarams tiesiog žmo-

giškai pritrūksta išgalių įsigilinti į kiekvieną“). Parlamentarai atkreipia dėmesį, kad įstatymų leidybos procesas Lietuvoje vis dar labiau orientuotas į kiekybinius, o ne kokybinius parametrus, o parlamento darbą vienas tiriamasis prilygino „fabriko“ darbui. Minėtos aplinkybės – laiko trūkumas ir darbotvarkės perkrova, taip pat parlamentarų požiūris ir gebėjimai, anot tiriamųjų, dažnai nulemia sprendimų priėmimo parlamente „paviršutiniškumą“, išsamesnės analizės trūkumą, „neįsigilinimą“ į priimamus sprendimus („sprendimų priėmime yra suprantama, kad tu vis tiek visais klausimais labai sąmoningai negali balsuoti, <...> neturi nei laiko, nei galimybių į visus klausimus įsigilinti“; „dažnu atveju, manau, Seimo nariai balsuoja paviršutiniškai susidarę informaciją“; „pas mus įstatymų dar turbūt leidybos yra ta stadija, kuri pakankamai vyksta greitai ir be didesnės analizės“). Parlamentarai teigia, kad priimant sprendimus parlamente dažnai susiduriama su skirtingais ir tarpusavyje prieštaraujantiais tikslais, skirtingais interesais, kurie dažnai apsunkina sprendimų priėmimą („ne tik frakcija, bet ir kiekvienas Seimo narys turi savo nuomones, tikslus, pažiūras“; „parlamente tiek daug požiūrių ir nuomonių, kad kartais labai sunku suprasti, kas už ko slepiasi“). Sprendimų priėmimas parlamente, respondentų nuomone, išsiskiria ir tuo, kad jame dalyvauja daug dalyvių – ne tik parlamentarai ar parlamentinės grupės, bet ir Vyriausybė bei kitos vykdomosios valdžios institucijos, biurokratinis aparatas, interesų grupės, rinkėjai. Parlamentarai teigia, kad didelis veikėjų skaičius lemia tai, jog sprendimų priėmimas parlamente yra „labai gremėzdiškas procesas“; „ir Vyriausybė, ir Prezidentė, ir lobistai, ir kiekvienas traukia paklodę į save, o sprendimą priimi tai tu“. Kitas politikas atkreipė dėmesį į tai, kad „yra daug žmonių, kurie dalyvauja sprendimo priėmime, tačiau nė vienas jų realiai neatsako pilnai, – ar materialiai, ar dar kažkaip“. Kai kurie respondentai pastebėjo, kad svarbius sprendimus tenka priimti esant neapibrėžtumo sąlygoms („tai ir dabar svarstom, kad ir Venckienės atveji: <...> kaip reikėjo Statutą parašyt, kad ir tokius atvejus numatyt, kad koks Seimo narys pabėgs kažkur ir slapstysis su tokiau pagrindu kaip čia ir atsitikę“).

Anksčiau minėtus veiksnius ir aplinkybes informantai dažniausiai išskiria kaip tokius, kurie sprendimų priėmimą politikoje apsunkina ir daro sudėtingą, nors kai kurie tiriamieji atkreipė dėmesį, kad sprendimų priėmimas parlamente yra tinkamai organizuotas („*pats procesas yra organizuotas pakankamai neblogai ir to laiko įsigilinti tikrai pakanka*“, „*normalus tas procesas ir mane viskas tenkina*“).

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip parlamentarai priima sprendimus balsuodami dėl įstatymų ir koks vaidmuo, jų suvokimu, tenka informacijai šiame procese. Analizuojant informacijos vaidmenį priimant sprendimus išskirtos trys kokybinės kategorijos (2 lentelė).

2 lentelė. Suvokiamas informacijos vaidmuo priimant sprendimus

Kategorija	Subkategorija
Svarbiausias	„pagrindinis“ „informacija svarbiausia“ „absoliutus“ „besąlygiškas“ „esminis“ „kertinis“
Simbolinis	„informacija politizuojama“ „informacija neišsprendžia vertybinių konfliktų“
Nėra svarbiausias	„ne informacija svarbiausia“

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, kad dauguma tiriamųjų informacijos vaidmenį ir svarbą priimant sprendimus vertina kaip „pagrindinį“, „absoliutų“, „besąlygišką“, „esminį“, „kertinį“ („*be informacijos <...> tai tiesiog neįmanoma priimti sprendimo*“; „*informacijos vaidmuo yra absoliutus – tai yra, jisai būtinas, nes jeigu tu nesi įsigilinęs į klausimą, tai tu balsuoji, vadovaudamasis turbūt šeštu pojūčiu*“; „*aš esu šventai įsitikinęs, kad vis dėlto kuo daugiau turi informacijos, tuo sprendimai yra teisingesni*“). Kai kurie politikai buvo linkę akcentuoti tai, kad priimant politinius sprendimus informacija yra kaip politinis įrankis ir ne ji nulemia sprendimus („*tikrai ne informacija politikoje svarbiausia. Ne. <...> Kai kuriais*

atvejais interesai, kai kuriais atvejais – emocijos, kai kuriais atvejais – populistiniai pažadai, duoti rinkėjams“; „tai ta informacija politizuojama ir naudojama tam, kad įtikintum, įrodytum savo tiesą“).

Atlikus turinio analizę išskirti tam tikri parlamentarų apsisprendimą lemiantys veiksniai. Jie suskirstyti į 8 kokybines kategorijas (3 lentelė).

3 lentelė. Parlamentarų apsisprendimą lemiantys veiksniai

Kategorija
Partijos programa
Frakcijos / partijos pozicija ir jos lyderio vaidmuo
Frakcijos drausmė
Nebalsuoja
Emocijos, „šeštas pojūtis“
Patirtis
Vertybės, sąžinė
Rinkėjų interesai

Tiriamieji teigė, kad jų apsisprendimą, ypač kai priimamas svarbus sprendimas vertybiniu ir ideologiniu požiūriais, nulemia partijos programinės nuostatos. Tai liudija šie teiginiai: „galvoje yra vis tiek mūsų programos, mūsų ideologijos principai“; „mes turime savo partijos rinkiminę programą ir šiuo atveju yra tie klausimai, kurie yra, na, vertybiniai, tai visada pirmiausia kaip trafaretą užsidedi savo rinkiminę programą“; „jeigu yra prieštaraujantis programai dalykas, tai natūralu, kad tu tada iškart formuoji poziciją nepritarti“; „yra frakcijos, <...> yra partijos, yra partijų programos – jų reikia laikytis“. Parlamentarai teigė, kad jų apsisprendimą dažnai nulemia ir frakcijos ar partijos suformuota pozicija bei jos lyderių nuomonė („devyniasdešimt atvejų iš šimto niekaip nesu informuotas, nesiekiu būt informuotas ir balsuoju <...> taip, kaip nusprendė frakcija“; „prokuroro nuėmimo klausimu ir partija, ir frakcija turi labai aiškią poziciją, kad čia yra, tarkim, politikavimas ir panašūs dalykai ir šitoj vietoj jau reikia to susitelkimo balsuojant“; „jeigu vertinant pirmąją

mano kadenciją, tai buvo santykiai tokie, kad yra stipri frakcija, ganėtinai stipri frakcija, ir ji turi tam tikrą įtaką priimant sprendimus“). Parlamentarai minėjo, kad frakcijose egzistuoja drausmės taisyklės, kurioms jie linkę paklusti priimdami sprendimus („buvo pasakyta „reikia“; „kai tai yra aiškiam santykiyje su mūsų ginamomis vertybėmis <...> būna toks jau sutarimas tvirtas, dažnai su privalomu balsavimu“; „aš esu už tą bendrą drausmę, nes manau, kad frakcijos bendri sprendimai padeda išlaikyti veidą tam tikrą irgi politinės jėgos“). Kai kurie kalbinti politikai teigė, kad jeigu „nežino“, mano neturintys pakankamai informacijos sprendimui priimti arba informacija yra prieštaringa, jie linkę visai nedalyvauti priimant sprendimus („jeigu taip būna ir aš tikrai nežinau, kaip balsuot, aš geriau tada nebalsuoju“; „pavyzdžiui, dėl skalūnų tų visų <...> iš tikrųjų labai yra sunku apsispręsti ir nuspręsti, kaip ten turėtų būti, ir aš nedalyvavau balsavime“). Tyrimas atskleidė, kad politikai linkę priimti sprendimus vadovaudamiesi savo ankstesne balsavimo, politinio darbo arba asmenine patirtimi („aš gal nemažai pasikliauju ir savo intuicija, ir patirtim“; „turiu politinės patirties, tai man kartais lengviau“; „kartais gyvenimiška patirtis man reiškia kur kas daugiau nei mokslininkų straipsniai“). Kai kurie tiriamieji atkreipė dėmesį, kad priimant politinius sprendimus tam tikras vaidmuo tenka ir emocijoms, ypač tuomet, kai priimamas kontroversinis sprendimas arba Seimo nariui trūksta kompetencijos: „emocijos čia daug lemia, ypač jeigu Seimo narys ne visai yra kompetentingas toje srityje“; „pavyzdžiui, „Chevrono“ atvejis, skalūninės dujos – tai emocinis momentas“; „esam maža valstybė, tai sergam mažos valstybės ligomis, kad kompetencijos kai kuriose srityse pas mus tiesiog nėra, <...> tada jau pradedi vadovautis tokiu šeštu pojūčiu“). Parlamentarai tvirtina, kad politiniai sprendimai taip pat yra lemiami asmeninių politikų vertybių, nuostatų, sąžinės („man pasisekė dėl to, kad antra ir trečia kadencija aš dirbu Mišrioje Seimo narių grupėje <...> ir niekas niekam nediktuoja – sprendimą priimi pats, remiesi savo protu, savo sąžine, savo vertybėmis“; „svarbiais klausimais aš balsuoju taip, kaip man liepia sąžinė“). Kai kurie informantai teigė, kad priimdami sprendimus jie atsižvelgia į savo rinkė-

jų ir savo rinkimų apygardos interesus („mano apsisprendimą formuoja mano rinkėjų norai ir situacija mano rinkimų apygardoje“; „dalis tikrai priima sprendimus tokius, kokius nori matyti rinkėjai“; „populistinius sprendimus priima tam, kad įtiktų rinkėjams“).

Informacijos, susijusios su sprendimų priėmimu, ieška ir informacijos šaltinių naudojimas. Parlamentarų buvo prašoma prisiminti realias sprendimų priėmimo situacijas siekiant išsiaiškinti, kas lemia, kiek pastangų parlamentarai skiria informacijai, susijusiai su priimamu sprendimu, rasti ir suvokti; kaip politikai informacijos ieškojo, kokiais informacijos šaltiniais naudojasi priimdami sprendimą ir kodėl. Tyrimo duomenų analizė išryškino reikšmingus veiksnius ir aplinkybes, kurie motyvuoja parlamentarų ieškoti ir įsigilinti į sprendimo priėmimui reikalingą informaciją. Šie veiksniai pateikti 4 lentelėje ir suskirstyti į 9 kokybines kategorijas.

4 lentelė. Parlamentarų informacijos iešką motyvuojantys veiksniai

Kategorija
Sprendimo svarbumas / aktualumas
Sprendimo kontroversiškumas
Domėjimasis tema, problemos išmanymas ir pradinis žinojimas
Pareigos ir specializacija
Įstatymo rengimas
Netikrumas
Galimybė daryti įtaką
Politinės nuostatos
Patirtis

Vienas iš dažniausiai tiriamųjų minimų motyvų, skatinančių parlamentarų ieškoti informacijos, suvokti ir įsigilinti į gaunamą informaciją, yra sprendimo aktualumas ir svarbumas: sprendimas sukelia visuomenės susidomėjimą, yra aktualus didesnei visuomenės daliai, „rezonansinis“, „karštas“, sulaukia žiniasklaidos dėmesio ar kitų gru-

pių išankstinės reakcijos („kas sukelia ažiotažą didesni“; „jeigu karštas sprendimas, tai yra juo susidomi žmonės, laikraščiai, televizija, tai ir tu domiesi, giliniesi“; „visuomenės susidomėjimas“; „rezonansinė problema“; „žiniasklaidinis fonas, būna, sakykim, kažkokie rezonansiniai klausimai, kurie kažkiek tai, matyt, iš anksto tau pradeda formuoti poziciją“). Dar vienas politikų informacijos ieškos elgseną motyvuojančių veiksmų – sprendimo kontroversiškumas, nuomonių skirtumai ir nesutarimai dėl sprendžiamos problemos („būna tokių kontroversiškų klausimų, kur nuomonės išsiskiria, tai tais atvejais tada ieškai informacijos“; „jeigu įstatymas kelia daug priešpriešų ir jei tu galvoji pasisakyti“; „skalūnų dujų klausimas kėlė daug prieštarų, todėl į šį klausimą labai atsakingai žiūrėjau“; „kai nuomonių skirtumai ir nesutarimai labai ryškūs, tada tu tikrai ieškai informacijos“). Politikai linkę skirti daugiau laiko ir pastangų susipažinti su gaunama informacija ir ieškoti papildomos informacijos, jeigu priimamas sprendimas jiems yra asmeniškai įdomus, problema ir sritis žinoma bei aktuali („jei tau neįdomi tema, tu tada žiūri atsainiau, jei įdomi – giliniesi“; „jeigu tau iš tikrųjų rūpi tas projektas, yra iš tos srities, kur tu kažkiek angažuoji“; „jeigu tu ta tema domiesi, tai tu stengiesi perskaityti visą gaunamą informaciją“; „informacijos paieškos apimtį, kokybiškumą, gilumą lemia patirtis toje pačioje srityje, jos žinojimas“). Dauguma tiriamųjų atkreipė dėmesį, kad jų informacijos ieškos elgsenai didelę įtaką daro užimamos pareigos (pavyzdžiui, vadovavimas komitetui (komisijai), pareigos frakcijoje (partijoje) bei priklausomybė pagal specializaciją tam tikram komitetui, pavesta atsakomybė už tam tikrą sritį frakcijoje (partijoje) („būnant komiteto pirmininku ar frakcijos vadovu tu tiesiog priverstas ieškoti ir turėti daugiau informacijos“; „mane verčia ir pareigos ieškoti informacijos“; „neabejotinai lemia klausimų ratas, kuriuos ir partija įpareigoja tave spręsti, ir komitetas, kuriame tu esi“; „priklauso, kokį vaidmenį aš atlieku“). Tiriamieji taip pat teigė, kad jie daugiau laiko ir pastangų skiria informacijai rasti, įsigilinti į ją, jeigu yra atsakingi už įstatymo projekto rengimą („savo teikiamam projektui, žinoma, tada

skiri patį didžiausią dėmesį“; „jeigu aš rengiu įstatymo projektą, aš tada atitinkamai dirbu jau sistemingai aiškindamasi, ieškodama informacijos, gilindamasi į ją“).

Tyrimo duomenų analizė leidžia daryti prielaidą, kad didesnę parlamentinio darbo patirtį turintys parlamentarai labiau linkę pasikliauti patirtimi priimdami sprendimus ir tam tikrais atvejais skiria mažiau pastangų informacijos ieškai bei jos analizei nei mažesnę patirtį turintys parlamentarai, kurie, manytina, turi prieigą prie mažiau informacijos šaltinių, ilgiau užtrunka, kad informaciją rastų bei įsitikintų, ar ta informacija patikima (*„esant trečioj kadencijoj tą informaciją pats jau daug lengviau susirandi, nes žinai, kur jos ieškoti“; „iš karto atėjęs naujas Seimo narys, jisai skaito visą informaciją, o informacijos yra neįmanomai“; „kodėl praradau akis? Todėl, kad pirmoj kadencijoj vis nešdavausi popierinius variantus ir iki vidurnakčio skaitydavau kiekvieną įstatymą. <...> dabar patirtis jau leidžia lengviau apsispręsti“; „naujas žmogus, Seimo narys šiuo atveju, jisai pradžioj net nežino, kur ieškot ir net ko ieškoti“).*

Turinio analizė atskleidė, kad tam tikrus informacijos šaltinius tiriamieji linkę vertinti kaip reikšmingesnius ir svarbesnius priimant sprendimus, tačiau vienareikšmiškai įvardyti, kad vieni šaltiniai daro didesnę įtaką nei kiti, nebūtų galima. Tyrimo duomenys rodo, kad priimant tą patį sprendimą parlamentarams svarbūs ir lemiantys gali būti visiškai skirtingi informacijos šaltiniai. Pavyzdžiui, priimant sprendimą dėl skalūnų dujų įstatymų, vienas respondentas teigė, kad *„vadovaujuosi savo intuicija, savo žiniom ir žmonių nuomone ir aš balsavau prieš skalūnus“*, tuo metu kitas parlamentaras akcentavo, kad balsavo už įstatymą, nes priimdamas sprendimą rėmėsi *„fizikų, mokslininkų nuomone, pasitikėdamas tam tikrais Europos Sąjungos standartais“*. Kitu atveju, balsuojant dėl valstybės tarnautojų atlyginimo atkūrimo, vienas parlamentaras teigė, kad svarbiausi informacijos šaltiniai apsisprendžiant, kaip balsuoti, buvo *„asmeninė patirtis, sukaupta dirbant vykdomąjį darbą Vyriausybėje keturis metus ir žinant, iš tikrųjų, labai tą situaciją realiai, <...> Finansų*

ministerijos skaičiavimai ir <...> mūsų žiniasklaidos fonas“, savo ruožtu kitas parlamentaras teigė, kad jam svarbiausias informacijos šaltinis buvo „eilinis valstybės tarnautojas, kuris negauna nei dešimt, nei penkiolikos, nei dvidešimt tūkstančių – gauna du tūkstančius popierių“.

Remiantis duomenų turinio analize išskirtos 2 informacijos šaltinių kategorijos, kurios dar suskaidytos į subkategorijas (5 lentelė). Šioje lentelėje išvardyti visi informacijos šaltiniai, kuriuos parlamentariai bent kartą paminėjo kalbėdami apie realias sprendimų priėmimo situacijas ir informacijos iešką priimamų sprendimų kontekste.

5 lentelė. Informacijos šaltinių naudojimas priimant sprendimas

Kategorija	Subkategorija
Vidiniai	Frakcijos / partijos kolegos
	Komitetai
	Frakcijos / partijos ekspertų grupės, referentai
	Asmeniniai padėjėjai / patarėjai
	Seimo kanceliarijos Parlamentinių tyrimų departamentas
	Seimo skaitykla
	Seimo kanceliarijos Teisės departamentas
Išoriniai	Vykdomosios valdžios institucijos
	Interesų grupės
	Mokslinės institucijos, analitiniai centrai
	Rinkėjai
	Bibliotekos
	Valstybinės institucijos
	Europos Parlamento frakcijos
	Internetas, virtualūs socialiniai tinklai
	Žiniasklaida
Buvę kolegos, pažįstami, artimieji	

Frakcijos (partijos) kolegos tiriamųjų įvardijami kaip vieni svarbiausių informacijos šaltinių („Seimo nariai iš tikrųjų daugiausia tik į savo sritį gilinasi, <...> o kiti klausimai, kurie yra jau iš tokių ne tokių

artimų sričių – tai pasitiki savo kolegomis“; „mes remiamės daugiau į žmones, kurie dirba komitetuose“; „aš nesiangažuuju užsienio politikoj <...>, tai sau fiksuuju, kad frakcijoj yra kiti žmonės, aš pasikliausiu, ką jie ten išsiaiškins, ką pasiūlys, pasikliausiu jų atsakomybe“). Frakcijos kolegos tiriamųjų suvokiami kaip patikimas informacijos šaltinis ir tai nulemia jo svarbą („pasitikiu ir balsuoju, kaip kolega patarė“; „aš dažnai linkusi būtent ir pasitikėti tuo, ką kompetentingas mano kolega“). Tiesa, ne visi kolegos traktuojami kaip vienodai patikimi („vienais labiau tiki, kitais – mažiau, bet yra jeigu žmogus autoritetas <...> – tai ir pasitiki“; „visais vienodai nepasitikiu, bet dauguma pasitikiu ir balsuoju, kaip man pataria“). Tyrimo metu išryškėjo tendencija, kad tiriamieji labiau linkę pasitikėti ir remtis tais kolegomis, kurie turi daugiau patirties („tie, kurie jau tris, keturias ar penkias, o yra ir tokių, kur šešias kadencijas Seime dirba, tai vis tik jie turi svaresnį žodį“; „galutinai apsisprendi tai klausant patyrusių mūsų frakcijos kolegų nuomonės“), taip pat užimančiais aukštesnes pareigas („daugiau kreipi dėmesį į tuos, kurie daugiau patyrę arba užima pareigas“; „kai tu esi naujokas, tai kreipiesi į patyrusius patarimo“). Frakcijos kolegos kaip informacijos šaltinis vertinamas dėl to, kad yra lengvai prieinamas sprendimo metu („tu čia pat, posėdžių salėje, gali prieiti prie kolegos“; „aš tikrai pasitikiu savo kolega, kuris yra dirbęs, žino gerai tą sritį, gilinasi į ją, ir jis man kompetentingai paaiškina ir tai yra ženkliai greičiau gaunama informacija“), galintis suteikti svarbios ir aktualios informacijos („komitetuose kolegos išklauso skirtingas nuomones, skirtingas pozicijas, įsigilina į klausimus ir tada tau referuoja pagrindinius dalykus“). Kai priimamas sprendimas, susijęs su, kaip tiriamieji įvardija, „techniniais“, „rutininiais“, „formaliais“, „neesminiais“ įstatymų pakeitimais, jie linkę besąlygiškai remtis kolegomis kaip informacijos šaltiniu apsisprendami, kaip balsuoti. Tai liudija tokie teiginiai: „kartais akiai tikrai pasitiki tuom žmogum, kuris dirba Ekonomikos komitete, kuris gilinosi“; „aš buvau toks užsiėmęs darbais savo komitete, kad tik atėjau į posėdžių salę kelioms minutėms, paklausiau frakcijos kolegos, kaip balsuoti, užbalsavau ir vėl išėjau“.

Kitas tiriamųjų vienas iš dažniausiai minėtų informacijos šaltinių – Vyriausybė ir vykdomosios valdžios institucijos („būnant valdančioje daugumoje tu beveik akiai pasikliauji Vyriausybės nuomone“; „jeigu teikiama nuo Vyriausybės, tai automatiškai galbūt patikimiau negu nuo opozicijos“). Tiriamieji vykdomosios valdžios, valstybinių institucijų teikiamą informaciją linkę vertinti kaip svarbią ir patikimą dėl ekspertinių ir analitinių gebėjimų („informaciją laikau pakankamai objektyvia ir patikima“; „virš devyniasdešimt procentų, aš sakyčiau, jų išvados yra pakankamai gerai apgalvotos ir pagrįstos“; „ministerijos turi po kelis šimtus darbuotojų ir gali gilintis jau ekspertiškai į įvairius klausimus“). Kita vertus, pastebėtina ir tai, kad dalis parlamentarų gana kritiškai vertina vykdomosios valdžios jiems teikiamą informaciją. Ir ne tik todėl, kad informacijos tenka ilgai laukti („iš jų sunku kažką gauti arba labai viskas užtrunka ilgai“), bet ir todėl, kad pateikiama nepakankamai informacijos, ji yra tendencinga („ne visada ir nelabai greitai ministerijos pateikia, ko mums reikia, ir ta informacija, kuri ateina iš Vyriausybės kartu su įstatymais, įstatymų projektais, aiškinamieji raštai, tai jinai yra tikrai ganėtinai siaura, neatskleidžianti visų niuansų“). Galima pastebėti, kad pozicijoje esantys parlamentarai yra linkę teigiamiau vertinti vykdomąją valdžią kaip informacijos šaltinį, o opozicijai priklausantys politikai vykdomosios valdžios teikiamos informacijos kokybę – kritiškiau.

Interesų grupės – dar vienas dažniau tiriamųjų minėtų informacijos šaltinių sprendimų priėmimo kontekste. Tyrimas atskleidė, kad parlamentarai interesų grupes linkę traktuoti kaip alternatyvios informacijos šaltinius, galinčius pateikti įrodymus, argumentus, tyrimus, paramą rengiant įstatymų projektus. Kita vertus, tiriamieji linkę gana kritiškai vertinti interesų grupes kaip informacijos šaltinius dėl jų taikomų veiklos metodų. Tai atspindi šios tiriamųjų mintys: „kai buvo tas kontroversiškas klausimas dėl skalūnų dujų <...> Tikrai ne visuomenininkų rankomis, reiškias, yra užsakyti brangūs plakatai, stovintys, reiškias, autostradaj – tai yra akivaizdus verslo, kovojančio prieš tai, interesas“; „bandoma daryti įtaką, lobizmą gerąja arba blogąja prasme“.

Dar vienas iš dažniau tiriamųjų minėtų šaltinių – rinkėjai. Kadan gi parlamentas yra Tautos atstovybė, Seimo nariai atstovauja rinkėjų ar rinkimų apygardų iškeltiems interesams ir siekia spręsti jų problemas: *„vis tiek yra kažkokios tai problemos, kurios jau ateina iš žmonių ir tu žinodamas tą problematiką kažkaip formuoji savo matymą, savo sprendimus“*; *„apsisprendžiant dėl skalūnų dujų, tai man svarbiausia informacija buvo iš žmonių, kurie ten gyvena“*. Tačiau tiriamieji pastebi, kad tarp rinkėjų yra *„gana stiprus abejingumo laukas“* ir jie dažniausiai reaguoja ir tampa aktyvūs tik tuomet, kai politiniai sprendimai yra susiję su jais (*„didžioji dauguma rinkėjų, kaip ir interesų grupės, reaguoja tik į jų marškinių problemas“*). Iš rinkėjų gaunamą informaciją tiriamieji linkę vertinti skirtingai, vieni teigia, kad iš jų gaunama informacija aktuali ir patikima (*„kai žmogus praktiškai susiduria su problema, jis tau geriausią ir patikimiausią informaciją gali pateikti“*), kitas kalbintas politikas teigia, kad *„retesnis rinkėjas gali pasiūlyti vieną ar kitą formulę teisės akto arba pateikti vieną ar kitą naudingesnę analitinę informaciją“*.

Tyrimas atskleidė, kad, politikų vertinimu, politiniuose procesuose svarbus kaip informacijos šaltinio vaidmuo tenka žiniasklaidai. Žiniasklaidos kaip informacijos šaltinio privalumas, anot tiriamųjų, greitas informacijos pateikimas (*„tai tas kartais informacijos greitis yra būtinas todėl, kad būna labai apibrėžtas terminas, kada tu priimsi sprendimą. <...> Kartais tokiais atvejais tenka pasikliauti ir žiniasklaidoj pasirodžiusia informacija“*); *„būna, sakykim, kažkokie rezonansiniai klausimai, kada kažkiek tai, matyt, iš anksto tau pradeda formuoti poziciją“*). Vienas tiriamasis pastebėjo, kad *„dalis parlamentarų per daug, man atrodo, pasitiki emociniais informacijos šaltiniais, įskaitant ir mano minėtus laikraščių straipsnius“*. Vis dėlto žiniasklaidos kaip informacijos šaltinio įtakos priimant sprendimus remiantis atliktu tyrimu vienareikšmiškai įvertinti negalima. Kai kurių tiriamųjų teigimu, žiniasklaida kaip informacijos šaltinis svarbesnis ne apsisprendžiant, kaip balsuoti, o atkreipiant dėmesį į tam tikras problemas, iškeliant aktualias temas

(„atkreipia mano dėmesį į atskirus karštus klausimus“; „viskuo tikėt, ką rašo žiniasklaida, negali“; „žiūri, kaip tą įstatymą, projektą, pasiūlymą ir panašiai nušviečia žiniasklaida, nes tada matai, kaip tą tavo darbą suvoks rinkėjai“). Tyrimas rodo, kad dalis tiriamųjų linkę gana kritiškai vertinti žiniasklaidos kaip informacijos šaltinio patikimumą („patikimumo problema aktuali net aukščiausio lygio žiniasklaidoje“; „didelė dalis spaudos pas mus labai tendencinga, labai šališka“; „kai kalbam apie žiniasklaidos informaciją, dažnai pasiklystame tikrume“).

Komitetus, kurie formuojami vadovaujantis specializacijos principais, parlamentariai vertina kaip vienus iš reikšmingiausių informacijos šaltinių. Vienu iš šio informacijos šaltinio privalumų įvardijama kompetencija („vis tiek ten į klausimą būna įsigilinama daugiau, plus dirba geri, kompetentingi specialistai“; „turintys patirties ir žinių žmonės dirba“; „įsiklausome į to komiteto nuomonę“), „nepolitizavimas“ („komitetų informacijoje nėra nereikalingo politizavimo“), detalus sprendimo išnagrinėjimas ir išsamios informacijos surinkimas („detaliai išnagrinėja projektus ir surenka kiek įmanoma visapusiškesnę informaciją“; „komitete galima išgirsti išsamias ir argumentuotas diskusijas“; „ekspertiniai ir informaciniai ištekliai geriausi sutelkti komitetuose“).

Vienas iš dažniausiai parlamentarų minėtų informacijos šaltinių – Seimo kanceliarijos Parlamentinių tyrimų departamentas, kuris laikomas patikimu informacijos šaltiniu („man yra patikima vis tikrai Parlamentinių tyrimų departamento informacija“; „aš jais pasitikiu, nes man atrodo, kad jie ten nešališkai ir išsamiai tą informaciją surenka“), pateikiantis išsamią analitinę informaciją („tai kanalas gauti iš esmės išsamiausių analitinę informaciją“; „jeigu jau reikia kokios rimtos analizės, kreipiesi į Parlamentinių tyrimų departamentą“), „nepolitikuojantis“ („nėra ten jokio politikavimo“). Tačiau kai kurie parlamentariai atkreipia dėmesį, kad šio departamento informaciją dažniau naudoja rengdami įstatymų pasiūlymus, o ne priimdami sprendimus („dažniau naudoji inicijuojant projektą, <...> o priimant sprendimus nelabai, nes reikia ilgai laukti iš jų informacijos“). Kitas tiriama-sis atkreipė dėmesį, kad dalis informacijos, kurią teikia šis departamentas,

nėra naudinga tiesioginiam jų darbui („Parlamentinių tyrimų departamentas daugiausia teikia tas žiniasklaidos apžvalgas, tai jomis pasinaudot gali <...> savo įdomumui <...>, bet tai tikrai nėra tai, kas tiesiogiai turėtų būt susiję su mūsų kasdieniniu darbu ar sprendimų priėmimu“).

Kitas parlamentarų išskirtas informacijos šaltinis – asmeniniai patarėjai. Nors dalis parlamentarų teigė, kad turi patarėjų, kurie atlieka svarbų vaidmenį padėdami rengti įstatymų projektus, asmeninius patarėjus parlamentarai vis dėlto labiau linkę vertinti kaip informacijos tarpininkus, atliekančius „techninį darbą“, „informacijos laidininkus“, „papildomas rankas ieškant informacijos“, o ne informacijos vertintojus, analitikus ar nuomonės formuotojus („aš pasakau: reikia čia pažiūrėti, čia, čia, ir jie tada jau tą, sakysim, techninį darbą atlieka“, „padėjėjai yra mano papildomos rankos susirankiot informaciją, o nuomonės formuotojas esu aš“, „padėjėjai tiesiog tiktai padeda susirinkt informaciją. <...> Laidininkas kažkoks tai“).

Internetas – vienas iš dažniausiai politikų minėtų informacijos šaltinių ir yra traktuojamas kaip įrankis informacijai rasti. Pagrindinis šio informacijos šaltinio privalumas – prieinamumas ir galimybė gauti informaciją greitai („jeigu aš ieškau, tai aš ieškau jau internete, jau neinu į biblioteką ir neieškau archyvuose, tiek laiko nėra“, „jeigu informacijos reikia greitai, naudojiesi Google“).

Parlamentarai teigia, kad mokslinių ir analitinių institucijų teikiama informacija taip pat yra svarbi („globaliniais klausimais, kaip dėl skalūnų dujų, pavyzdžiui, kur yra labai rezonansiniai klausimai, tai dažnokai naudojames specialistų, ekspertų, mokslininkų išvadomis“). Tačiau tiriamieji pabrėžia, kad dėl laiko trūkumo („iš mokslininkų dažniausiai negausi informacijos nei per dieną, nei per dvi, o kartais net per dvi savaites“), dėl sprendimų priėmimo skubos ir ypatingos skubos tvarka, mokslininkų ar tyrimų centrų proaktyvios kaip informacijos šaltinio veiklos trūkumo ar menko suinteresuotumo („iš tikrųjų tai mokslo institucijos labai pasyviai įsitraukia į įstatymų leidybą, nebent tai juos labai tiesiogiai paliečia“, „jeigu jų neįtrauki, tai jie patys nelabai rodo iniciatyvos“) jų potencialas yra menkai išnaudojamas.

Jeigu sprendimui priimti skiriama daugiau laiko, parlamentarai linkę naudotis daugiau ir įvairesniais informacijos šaltiniais ir priešingai – ku mažiau laiko turima sprendimui priimti, tuo labiau linkstama naudotis mažiau ir lengviau prieinamais informacijos šaltiniais.

Gaunamos informacijos vertinimas ir naudojimas priimant sprendimus. Tyrimas atskleidė, kokios yra svarbiausios informacijos savybės, atitinkančios parlamentarų lūkesčius ir reikalavimus. Didžioji dalis tiriamųjų akcentavo neturintys pakankamai laiko ir galimybių įsigilinti į visą gaunamą informaciją, todėl prioritetai teikiami tam tikrai informacijai. 6 lentelėje išskirtos 8 kategorijos – informacijos kokybės charakteristikos parlamentarų požiūriu.

6 lentelė. Informacijos kokybės charakteristikos parlamentarų požiūriu

Kategorija
Patikimumas
Tinkamas informacijos kiekis
Pateikimo glaustumas
Informacijos prieinamumas ir gavimas laiku
Šaltinio žinomumas / artumas
Reputacija
Aktualumas ir pritaikomumas
Tikslumas

Tyrimas rodo, jog dažniausiai parlamentarai pageidauja, kad informacija būtų glausta, koncentruota ir pateikiamas tinkamas duomenų kiekis. Jeigu informacijos per daug, dalis apklaustųjų nurodė, kad tuomet informaciją jie linkę ignoruoti ir atmesti, nors ji potencialiai galbūt galėtų duoti naudos („svarbiausia, kad kalbėtų ir rašytų į temą“; „esmė turi tilpti į vieną puslapį, jeigu daugiau, aš tą informaciją dedu į šalį“; „jeigu matau, kad informacijos daug ir joje pilna išvedžiojimų ne į temą, aš jos paprasčiausiai neskaitau“). Tyrimas atskleidė, kad vienas iš svarbiausių informacijos vertės

kriterijų yra informacijos ir jos šaltinio patikimumas („*man svarbiausia, kad informacija būtų patikima*“; „*jeigu tai patikimas šaltinis, aišku, kad aš tada informaciją skaitau*“). Tiriamieji taip pat akcentavo šaltinio, iš kurio gauna informaciją, žinomumą ir artimumą („*labiau linkęs pasitikėti tais žmonėm, kurie su tavim dirba, <...> tas artimiausias, kaip sakoma, bendradarbių ratas*“; „*naudojuosi patirtimi ir tais žmonėmis, kuriuos pažįstu ir žinau*“). Dar vienas politikų dažniau minėtas informacijos kokybės kriterijų yra reputacija („*jeigu turi reputaciją bent jau mano akyse*“; „*net jeigu informacija neatitinka mano ideologinių pažiūrų, bet yra iš rimtos analitinės organizacijos ar analitinio centro, aš su ja stengiuosi susipažinti*“). Tiriamieji taip pat akcentavo informacijos tikslumą („*aš teikiu pirmenybę faktams, o išvadas ir politinius sprendimus pasidarau aš pati*“; „*tai patikimiausi, sakyčiau, vis tiek yra faktologiniai kažkokie duomenys*“; „*statistika tiksliausia*“), taip pat informacijos suprantamumą („*Seimo nariai nėra visų sričių ekspertai, todėl informacija, ypač iš įstatymų teikėjų, turėtų ateiti suprantamai ir aiškiai pateikta*“; „*kartais surašo tokia sudėtinga biurokratine, technine kalba, kad neįmanoma ne tik suprasti, bet ir skaityti*“). Apklaustieji pabrėžė, kad priimant sprendimus labai svarbu informacijos gavimas ir pateikimas laiku („*svarbiausia nepavėluotai gauti informaciją*“).

Tiriamieji linkę vertinti informaciją, kuri yra politiškai aktuali ir pritaikoma, pavyzdžiui, apie sprendimų pasekmes ir jų galimą poveikį rinkėjams („*aš parlamento sprendimus turiu pristatyti rinkėjams*“). Politikai linkę naudoti tą informaciją, kuri jiems leidžia pagrįsti jų ideologinę poziciją, nuostatas, nuomonę. Tą patvirtina tokie tiriamųjų samprotavimai: „*Štai ko mums trūksta – pažiūrėti, kokie yra bendri tikslai ir žiūrėti, kaip tuos bendrus tikslus pasiekti, o ne išryškinti savo skirtumą nuo oponento ir tada tą savo poziciją ginti; tai man atrodo iš principo ganėtinai neproduktyvus požiūris, tačiau tokia sprendimų priėmimo kultūra pas mus vyrauja*“; „*jeigu žinai, kad tam tikri subjektai, pretenduojantys dažnai į tą ekspertinę nuomonę, turi tą ideologinį pamušalą aiškų, tai aš paprastai į juos žiūriu rezervuotai*“; „*atstovauju ir tam tikrai savo ideologinei mokyklai – socialinei, ekonominei, psichologinei, filosofinei ir istorinei mokyklai; aš negaliu sutikti*

su liberalo siūlomais receptais arba su konservatoriaus siūlymais“. Kai kurių tiriamųjų nuomone, net ir turint daugiau informacijos, jų nuomonė ar pozicija priimant sprendimus nesikeičia. Tai iš tiesų leidžia daryti prielaidą, kad informacija politiniuose sprendimuose dažnai įgyja simbolinį vaidmenį, naudojama kaip įrankis siekiant parodyti sprendimų priėmimo legitimumą ir demokratiškumą. Tokias prielaidas leidžia daryti šios politikų išsakytos mintys: „Aš manau, kad taip, mes galėtume turėti daugiau informacijos, bet ar tai pakeistų mano sprendimą? Turbūt labai retai. Tik aš būčiau tikresnis dėl to sprendimo“.

Informacijos, susijusios su sprendimų priėmimu, sklaida ir aprūpinimo informacija tobulinimo poreikis parlamentarų požiūriu. Respondentų požiūris į informacijos sklaidą parlamento institucijoje ir informacinį aprūpinimą gana išsiskyrė. Vieni politikai tvirtina, kad juos iš esmės tenkina institucijos informacijos sklaida ir gaunama informacija („informacijos laukas yra praktiškai beribis, todėl jeigu kas nors ir galėtų manęs netenkinti, tai tiktai mano paties noras ta informacija naudotis ir ją sisteminti“), kiti respondentai atkreipė dėmesį į tam tikrus informacijos sklaidos trūkumus ir poreikį tobulinti informacinį aprūpinimą. Kokybiškai analizuojant tyrimo duomenis buvo išskirtos 8 kokybinės kategorijos, susijusios su parlamentarų informavimo ir informacinio aprūpinimo tobulinimo poreikiu (7 lentelė).

7 lentelė. Parlamentarų informavimo ir informacinio aprūpinimo tobulinimas

Kategorija
Informacijos gavimas laiku
Informacinis aprūpinimas priimant įstatymus skubos arba ypatingos skubos tvarka
Personalo trūkumas ir kvalifikacija
Proaktyvios informacijos sklaidos institucijoje poreikis
Informacijos perteklius
Informacijos aktualumas ir tinkamumas
Informacijos vienpusiškumas
Sprendimų priėmimo proceso tobulinimo poreikis

Duomenų analizė rodo, kad parlamentarai linkę priekaištauti, jog informaciją gauti užtrunka per daug laiko arba ji pasiekia pavėluotai, ypač tuomet, kai sprendimai priimami skubos arba ypatingos skubos tvarka („reikia pasiruošti, kad ne anksčiau kaip po trijų keturių savaičių mes gausim tą informaciją ir kartais jau mums jinai ateina pavėluotai“; „tos informacijos, kurios norėtum ir kurios tau reikėtų, tu nespėji susirinkti ar tau nespėja pateikti“; „sprendimas dažnai praeina pirma negu gauni tą analizę“). Viena vertus, parlamentarai pastebi, kad jie susiduria su gaunamos informacijos pertekliaus problema ir pripažįsta neturintys pakankamai laiko išanalizuoti gaunamą informaciją, kita vertus, jie nurodo, kad aktualios bei tinkamos informacijos priimant sprendimus trūksta („pavyzdžiui, skalūnų gavybos klausimais mums informacijos labai labai trūko“; „su trūkumu tikrai dažnai arba tokiu neadekvačiu pateikimu“; „dažnai Seimas turi pakankamai mažą informacijos srautą“). Už informacinį aprūpinimą atsakingi parlamento padaliniai kritikuojami dėl nepakankamos proaktyvios informacijos sklaidos („galėtumėm laukti jų didesnės iniciatyvos“; „yra tas informacijos platinimas, jeigu kažkuris Seimo narys paprašo ar frakcija paprašo, kad išplatintų, bet to per mažai“; „turėtų patys tiesiog persiųst automatiškai visą informaciją, <...> nes pas juos ten krūva tos informacijos surinkta, bet jeigu niekas nesikreipė, tai maždaug jie tyli ir niekam nieko“). Kai kurie tiriamieji išsakė nuomonę dėl vienpusiškos informacijos pateikimo, dažniausiai iš vykdomosios valdžios institucijų, nenurodant visų galimų sprendimo pasekmių, kitų alternatyvų („ko gero, blogiausia situacija yra su Europos Sąjungos nuostatų diegimu“; „kartais yra, kada po pagrindiniais postulatais dar yra įvairių kitų įdėta niuansų, kurių, pavyzdžiui, Vyriausybė labai viešai nenori atskleisti ir deklaruot“; „informacija yra tendencinga ir tokia, kokia palanki valdančiajai daugumai“). Kai kurie tiriamieji atkreipė dėmesį į silpną patarėjų – tiek parlamentarų asmeninių, tiek frakcijų – pasirengimą atlikti jiems reikalingą analitinį su informacija susijusį darbą bei asmeninio personalo trūkumą. Tokias nuostatas atskleidžia parlamentarų samprotavimai: „nelaimė ta,

kad tų patarėjų finansinis aprūpinimas yra toks, kad aš teisininko arba ekonomisto, gero profesoriaus paimt į patarėjus negaliu, nes aš jam nepasiūlysiu tūkstančio aštuonių šimtų atlyginimo“; „sekretoriatai, frakcijų padėjėjai ir partijų politiniai organai neatlieka savo darbo. (Klausimas: Kuria prasme neatlieka?) Analitine“; „apart geros technikos, kurią jūs čia matot, iš tikro intelektualinių resursų nėra“. Parlamentarai pastebėjo, kad informavimo ir informacinio aprūpinimo problemas galima būtų išspręsti tobulinant sprendimų priėmimo procesą. Vienas iš kai kurių politikų pateiktų siūlymų – apriboti pavienių Seimo narių teises teikti įstatymų projektus ar jų pataisas, tik tam tikrais atvejais suteikti teisę priimti įstatymus skubos ar ypatingos skubos tvarka.

Išvados

Kokybinis tyrimas atskleidė, kad parlamente priimamiems sprendimams dažnai būdingas politinis sprendimų priėmimo pobūdis, kuris lemia tam tikrus parlamentarų informacinės elgsenos ypatumus. Nors politiniuose sprendimuose parlamentarai informacijai dažnai linkę suteikti „esminį“, „kertinį“, „svarbiausią“ vaidmenį, analizuojant realias sprendimų priėmimų situacijas išryškėjo, kad dažnai informacijos ieška yra negili ir paviršutiniška, naudojama lengviau ir greičiau prieinamais informacijos šaltiniais, pavyzdžiui, frakcijos / partijos kolegomis, o sprendimai priimami naudojant tam tikras supaprastinimo strategijas, pavyzdžiui, remiantis partijos suformuota pozicija, programinėmis nuostatomis, taip pat apsisprendimus nulemia frakcijos drausmės taisyklės.

Tyrimas atskleidė, kad priimant politinius sprendimus būdingas šališkas informacijos naudojimas, kai informacija pasitelkiama ir naudojama argumentams pateisinti ar pozicijai pagrįsti, o ne galimoms sprendimo alternatyvoms ir pasekmėms įvertinti. Ne visa informacija sprendimų priėmėjų yra vienodai vertinama ir naudojama. Politikai linkę naudoti informaciją, kuri atitinka jų lūkesčius ir reikalavimus,

pavyzdžiui, yra gaunama iš patikimo šaltinio, yra glausta, koncentruota ir pateikiamas tinkamas duomenų kiekis, gaunama iš informacijos šaltinio, kuris yra artimesnis ir žinomesnis. Jeigu informacijos per daug, politikai ją linkę ignoruoti ir atmesti, nors tai potencialiai galbūt galėtų būti naudinga informacija.

Nors parlamento nariai teigė neturintys pakankamai laiko ir galimybių įsigilinti į visą gaunamą informaciją, jie išreiškė poreikį gauti dar daugiau informacijos. Tai liudija apie galimą simbolinę informacijos vaidmenį priimant politinius sprendimus, kai informacijos gavimas ir turėjimas yra svarbiau nei realus jos panaudojimas. Tokiu atveju informacija tampa simboliu įrankiu siekiant „racionalizuoti“ politinius sprendimus, užtikrinti parlamente priimamų sprendimų teisėtumą.

Lietuvos Respublikos Seimo narių informacinės elgsenos tyrimas atskleidė, kad parlamentaro kaip informacijos vartotojo elgsena priklauso nuo priimamo sprendimo svarbos suvokimo, kuo sprendimas suvokiamas kaip svarbesnis ir aktualesnis, tuo labiau politikas yra motyvuotas ieškoti informacijos, ją gauti ir analizuoti. Politikai linkę vengti daug laiko ir kitų išteklių reikalaujančios informacijos ieškos, kol nekyla poreikis gauti informacijos iškilus tam tikroms „probleminėms“ situacijoms, kurios dažniausiai sietinos su sprendimais, keliančiais tam tikrą rezonansą, sulaukiančiais didelio visuomenės, žiniasklaidos, pačių politikų ar kitų grupių dėmesio, kontroversiškais ir prieštaringsais sprendimais. Kitas svarbus veiksnys, lemiantis parlamentarų informacinę elgseną, yra parlamento nario vaidmuo – jo užimamos pareigos ir specializacija.

Tyrimas leido įvertinti Seimo narių požiūrį į informacijos sklaidą parlamente ir informacinį aprūpinimą bei numatyti galimybes tobulinti sprendimų priėmimo proceso informacinį aprūpinimą. Seimo nariai iš esmės teigiamai vertina informacinį aprūpinimą vykdančių Seimo kanceliarijos struktūrų darbą ir palankiai vertina skleidžiamos informacijos patikimumą, išsamumą, aktualumą. Tačiau akcentuota ir tai, kad informacinis aprūpinimas yra nepakankamas, pavyzdžiui, dažnai

nėra galimybių priimant įstatymus skubos ar ypatingos skubos tvarka greitai gauti norimą analitinę / ekspertinę informaciją iš parlamentinių informacijos šaltinių. Tyrimas atskleidė, kad ne visa teikiama informacija yra vienodai aktuali ir svarbi parlamentarams kaip įstatymų leidėjams ir sprendimų priėmėjams, todėl vykdant informacinį aprūpinimą reikėtų teikti prioritetą toms paslaugoms ir informacijos produktams, kurių poreikis parlamentarams yra didžiausias, pavyzdžiui, analitiniai tyrimai. Parlamentarų požiūriu, dėl didelio skubos ir ypatingos skubos tvarka priimamų įstatymų skaičiaus jie ne visada gauna informaciją laiku, todėl būtina siekti užtikrinti operatyvų aprūpinimą informacija. Tyrimas atskleidė proaktyvaus informacinio aprūpinimo parlamente poreikį – už informacinį aprūpinimą atsakingos parlamento struktūros turėtų daugiau savo iniciatyva teikti informacijos, susijusios su parlamente svarstomais ir priimamais sprendimais. Turėtų būti siekiama maksimaliai užtikrinti pačių informacijos vartotojų prieigą prie parlamento institucijoje sukauptų ir kitų naudingų informacijos išteklių, o informacija politikus aprūpinančių struktūrų darbą orientuoti į efektyvesnę didesnės pridėtinės vertės – ekspertinių ir analitinių – informacinių produktų kūrimą. Kai kurie politikai nurodė nepakankamai žinantys apie egzistuojančią informacinio aprūpinimo sistemą, pavyzdžiui, parlamentinės bibliotekos jiems teikiamas individualizuotas paslaugas, todėl kyla parlamentarų ir jų asmeninio personalo mokymų poreikis. Tyrimas taip pat atskleidė parlamentarų asmeninio personalo trūkumo ir nepakankamos kvalifikacijos aprūpinant politikus sprendimams reikalinga informacija problemas.

INFORMATION BEHAVIOR OF MEMBERS OF THE PARLIAMENT: THE CASE OF THE MEMBERS OF THE SEIMAS

AURELIJA VERNICKAITĖ

Summary

Keywords: information behavior; information seeking; provision of information; parliament; legislators; decision making; legislation.

Decision making is considered as one of the main activities of legislators. Information is seen as crucial part of decision making. Although in many theories of decision making the role of information is differently conceptualized and interpreted, however significance of information in decision making process is undeniable. Therefore information behavior of legislators requires exclusive and comprehensive scientific analysis. In this article results of empirical study is presented. Semi-structured interviews were carried out with a total 19 legislators. The study explores the importance of information in political decisions from legislators' view,

reveals the factors which motivates legislators to seek information, the importance of different information sources and how information is used in decision making. Findings of the study show that legislators face the problem of too many decisions and too little time, so frequently they tend to perfunctory information search and tend to rely on colleagues, follow their political group (party) position or political programme as they make decisions. Most often legislators engage in a comprehensive information search only when confront with an unusual or problematic situation, for example a controversial or conflicting issue.

Įteikta 2013 m. gruodžio 19 d.